

Dit is het tussenproduct van het ontwikkelteam Engels en moderne vreemde talen (MVT). Het bestaat uit drie onderdelen: de conceptvisie op het leergebied, een toelichting op het proces tijdens de sessie en een lijst consultatievragen. Als bijlage is de werkopdracht toegevoegd: de opdracht waarmee de ontwikkelteams aan de slag zijn gegaan deze eerste sessie.

Tijdens de eerste driedaagse sessie hebben de ontwikkelteams gewerkt aan hun eerste conceptvisie. Nu is het tijd om feedback op te halen en op basis daarvan deze visie door te ontwikkelen tot een breed gedragen visie op het leergebied. Deze dient als basis voor de verdere ontwikkeling van het kerncurriculum.

CONCEPTVISIE OP HET LEERGBIED ENGELS/ MODERNE VREEMDE TALEN

Waarom talen leren in het onderwijs?

In onze sterk veranderende en internationaal georiënteerde maatschappij is kennis van meerdere talen onmisbaar geworden om actief aan die maatschappij te kunnen deelnemen. Door meertaligheid verbreden leerlingen hun sociale en culturele horizon, ze kunnen makkelijker over grenzen heen stappen en hun wereld vergroten. Meertaligheid bevordert respect voor culturele diversiteit, opent de weg naar Europees en wereldburgerschap en maakt van leerlingen open en sociaal-cultureel bewuste individuen.

Het leren van een moderne vreemde taal biedt mogelijkheden voor:

- persoonlijke ontwikkeling;
- ontwikkeling van intercultureel begrip;
- kennisontwikkeling over mondiale vraagstukken;
- voorbereiding op de arbeidsmarkt en het vervolgonderwijs.

a) persoonlijke ontwikkeling

Talen bieden veel mogelijkheden voor de persoonlijke ontwikkeling van de leerling. Een nieuwe taal leren vraagt om wilskracht en doorzettingsvermogen. Daarnaast kan het beheersen van een vreemde taal persoonlijke voldoening en verrijking geven en de zelfredzaamheid vergroten. Talen leren bevordert logisch ordenen, kritisch en probleemoplossend denken en de communicatieve vaardigheden. Het doet een oproep tot samenwerking en stimuleert de creativiteit.

Talen leren nodigt uit tot reflectie: hoe verhoud ik mij tot anderstaligen en wat is dan belangrijk voor mij en de ander?

Het leren van andere talen naast de moedertaal stelt leerlingen bovendien in staat om vergelijkingen te maken en verbanden te leggen tussen talen, en daarmee bewust te worden van hoe talen werken. Dit kan uiteindelijk bijdragen aan de ontwikkeling van analytisch en interpreterend vermogen. Taalbewustzijn helpt de leerling leerstrategieën te ontwikkelen die het makkelijker maken om later andere talen te leren in een levenslang perspectief.

Het is van belang dat er tijdens de taalgevoelige periode in het basisonderwijs voldoende wordt gewerkt aan het opbouwen van vertrouwen bij het communiceren in andere talen. Dit vergroot het taalplezier, vermindert de taalangst en biedt een podium voor het ontwikkelen van zelfvertrouwen.

b) intercultureel begrip

Beheersing van het Engels en van andere vreemde talen is een middel om actief te participeren in interculturele (digitale) uitwisselingen. Door in een vreemde taal te communiceren met sprekers van die taal en door literatuur, film, muziek, sociale media en reclame kan de leerling een andere cultuur daadwerkelijk beleven. Op die manier

maakt de leerling kennis met culturele diversiteit die zich uit in omgangsvormen en sociale verhoudingen, wat het intercultureel begrip vergroot.

c) kennisontwikkeling over mondiale vraagstukken

Beheersing van het Engels en in sommige gevallen van andere talen is noodzakelijk om toegang te krijgen tot internationale bronnen over mondiale vraagstukken zoals globalisering, technologie en duurzaamheid en over specifieke leergebieden.

Internationale thema's worden in literatuur en (sociale) media voornamelijk in het Engels besproken. Daarnaast is Engels de taal van de wetenschap. De toegang tot internationale bronnen draagt bij aan de kennisontwikkeling van de leerling en ondersteunt zijn positie als wereldburger.

d) voorbereiding op de arbeidsmarkt en het vervolgonderwijs

De beheersing van vreemde talen kwalificeert voor de internationale arbeidsmarkt: het bevordert de internationale communicatie in het belang van economie, bedrijfsleven en diplomatie en is belangrijk voor relaties met andere landen. Goede kennis van vaktaal in andere talen maakt het tevens mogelijk om werkervaringen over de grens op te doen. Engels vervult vaak de rol van lingua franca. Een goede beheersing van het Engels, en in sommige gevallen van andere vreemde talen is een vereiste bij veel vervolgoopleidingen op alle niveaus. Dit vraagt om goed omschreven en haalbare doorlopende leerlijnen die recht doen aan individuele verschillen en behoeften. Door de internationalisering van het onderwijs kan de leerling meer kansen benutten wanneer hij/zij andere talen naast het Engels beheerst.

Wat hoort bij de inhoud van de MVT-curricula?

Het leergebied moderne vreemde talen bestaat in Nederland op dit moment uit de talen met een eindexamenprogramma, te weten Engels, Arabisch, Chinees, Duits, Frans, Italiaans, Russisch, Spaans en Turks. De inhoud van het leergebied dient in de behoeften van de moderne maatschappij te voorzien. De belangrijkste vakinhoudelijke elementen van dit leergebied zijn communicatieve taalvaardigheden, sociale, culturele en taalkundige inhouden.

a) taal als communicatiemiddel

Het moderne vreemdetalencurriculum besteedt veel aandacht aan alle communicatieve taalvaardigheden: lees-, schrijf-, luister-, spreek- en gespreksvaardigheid.

Taalvaardigheden worden aangeboden in verschillende betekenisvolle contexten, zoals het dagelijks leven, studie en werk. In de taalverwerving is interactie cruciaal evenals talige inhoud en authentieke input. Samen werken en leren speelt daarbij een belangrijke rol. Het leren van vormaspecten van de taal, zoals woordenschat en grammatica, staat in dienst van de communicatie.

b) taal als sociaal en cultureel fenomeen

Om het talenonderwijs zijn maatschappelijke rol te laten vervullen is culturele inhoud nodig. Kennis van taalgebieden, culturen en tradities, culturele uitingen beschreven in allerlei vormen van audiovisuele en geschreven teksten, ook digitaal, maken deel uit van het onderwijsaanbod om taal als cultureel fenomeen te kunnen zien en interculturaliteit een plek te geven in het MVT-curriculum.

c) taal als systeem

Taalkundige inhouden helpen de leerling om taal als systeem te begrijpen. Aandacht voor vorm- en kenniselementen, taalconventies en de manier waarop een taal wordt toegepast hebben een plaats in het talencurriculum. In het primair onderwijs staan vooral het spelonderwijs ontdekken van hoe talen in elkaar zitten en het verwerven van woordenschat centraal. Dit stimuleert leerlingen zich open te stellen voor het leren van vreemde talen in het voortgezet onderwijs. De leerling leert bruggen te bouwen tussen talen door bijvoorbeeld overeenkomsten en verschillen te zien tussen structuren en uitdrukkingen, of het gebruik van internationaal vocabulaire. Talen worden daarmee in

samenhang gezien. De leerling leert zich ook strategieën eigen te maken die het leren van andere talen vergemakkelijken.

Deze drie vakinhoudelijke elementen komen aan bod binnen de taalles in een verrijkte, inhoudsgerichte en betekenisvolle taalinput, bestaande uit een diversiteit aan (digitale) bronnen.

Inhoudsgericht talen leren maakt taalverwerving zinvol en geeft de leerling een reden om een taal te leren binnen zijn belevingswereld, die de motivatie kan verhogen.

Het Europees Referentiekader als beschrijvingskader

Het Europees Referentiekader (ERK) - in het Engels *Common European Framework of Reference* (CEFR) - is een raamwerk dat zes niveaus van beheersing beschrijft voor de verschillende taalvaardigheden. Het ERK dient als leidraad om tot een gemeenschappelijk beschrijvingskader te komen voor zowel leerling als leraar. Het zorgt voor samenhang in de beschrijving van curricula voor alle moderne vreemde talen zowel in het primair als in het voortgezet onderwijs. Het gebruik van het ERK in het hele onderwijs zorgt bovendien voor transparantie en vergelijkbaarheid van de taalniveaus van de leerling binnen Europa en biedt inzicht in de doorlopende leerlijn.

Opbouw van de talencurricula

Het leren van een vreemde taal begint voor veel kinderen op de basisschool, waar de leerling spelenderwijs kennismaakt met Engels en eventueel andere talen. Leerlingen met een andere taalachtergrond werken daarbij ook verder aan het verwerven van het Nederlands. De nadruk in het primair onderwijs ligt op de vaardigheden spreken, gesprekken voeren en luisteren. Tevens wordt de leerling geholpen een positieve attitude te ontwikkelen ten opzichte van het leren van talen.

In het voortgezet onderwijs bouwt de leerling voort op wat hij/zij in het primair onderwijs heeft geleerd en breidt hij/zij zijn talenrepertoire uit met andere vreemde talen. Hij/zij kan zich oriënteren op vervolgstudie en toekomstig werk en zich ontwikkelen tot een actief wereldburger. Elke leerling beheerst minimaal één moderne vreemde taal naast het Engels ongeacht het type opleiding en krijgt de mogelijkheid om zijn taalrepertoire nog verder uit te breiden met meer talen. Het aantal daarvan, de taalkeuze en het niveau waarop talen worden beheerst, verschilt per leerling en is afhankelijk van persoonlijke, werk- of vervolgopleiding gerelateerde factoren, geografische noodzaak en niveau van het onderwijs. Voor anderstaligen behoort het Nederlands tot het MVT-domein.

In het nieuwe curriculum komt voor de moderne vreemde talen het individuele leerproces van de leerling binnen een doorgaande leerlijn centraal te staan. Het begin- en eindniveau verschilt per leerling, ook afhankelijk van wat leerlingen nodig hebben voor hun vervolgopleiding of beroepspraktijk; de aandacht voor de verschillende vaardigheden kan daardoor variëren. Dit pleit voor maatwerk. Het leren van talen speelt in op de persoonlijke talenten van de leerling. Op alle niveaus van het onderwijs wordt rekening gehouden met het cognitieve ontwikkelingsniveau van de leerling, zijn taalachtergrond, culturele bagage en identiteitsontwikkeling.

Samenhang met andere leergebieden

Engels en de moderne vreemde talen worden betekenisvol voor de leerling als er ook verbanden worden gezocht met contexten binnen zowel het leergebied MVT als andere leergebieden. Talen zijn dragers van cultuur: de ontwikkeling van actief wereldburgerschap en interculturele communicatieve competenties gaat gepaard met het leren van een vreemde taal.

Een inhoudsgerichte aanpak van taalverwerving kan de leerling brede vaardigheden helpen ontwikkelen, zoals communiceren, samenwerken en kritisch denken.

PROCESVERSLAG

Tijdens de eerste sessie stond visievorming centraal. De visie op het leergebied Engels en moderne vreemde talen zal de basis gaan vormen voor het concretiseren van de grote opdrachten die in de volgende sessie besproken zullen worden. Deze zullen worden uitgewerkt in bouwstenen voor de verschillende vakinhouden en voor alle sectoren van het primair en voortgezet onderwijs. De bouwstenen zullen uitgangspunt zijn voor het formuleren van nieuwe kerndoelen en eindtermen.

Om tot een (voorlopige) visie te komen, heeft het ontwikkelteam de volgende vragen als leidraad gebruikt:

1. Waarom is het leergebied Engels en moderne vreemde talen belangrijk voor onze leerlingen?
2. Uit welke vakinhouden bestaat ons leergebied?
3. Wat is de positie van Engels en van de andere moderne vreemde talen in het gehele curriculum?

Om de discussie te voeden heeft het team diverse bronnen geraadpleegd, zoals: de *Companion volume* van het ERK en de verzameling van ERK-gebaseerde descriptoren voor *young learners* (Council of Europe); bestaande visieteksten uit andere leergebieden in het buitenland; artikelen over perspectieven in het taalonderwijs; beschrijvingen van buitenlandse curricula (Australia, British Columbia, Finland en IJsland); de visiedocumenten van de vakvereniging Levende Talen, het Meesterschapsteam MVT, het LAKS, de MBO Raad, de Vereniging van Hogescholen, VSNU, SO & VSO. Daarnaast zijn we in gesprek gegaan met ervaringsdeskundigen en vertegenwoordigers van de vakvereniging, en hebben we uiteraard onze eigen ervaringen uit de praktijk uitgewisseld.

In onze werkruimte hebben wij op een zichtbare plek 13 posters opgehangen die leerlingprofielen uit de verschillende bouwen in beeld brachten; daardoor hielden wij het perspectief van de leerling steeds letterlijk voor ogen.

Voor onze discussies hebben wij steeds verschillende invalshoeken genomen, zoals: de drie hoofddoelen van het onderwijs (kwalificatie, socialisatie, persoonsvorming) en balans tussen deze doelen; brede vaardigheden die voor de moderne vreemde talen relevant zijn; het nut van Engels en de moderne vreemde talen in de verschillende niveaus van het onderwijs; de aansluiting binnen en tussen verschillende onderwijssectoren. Verschillende belangrijke thema's en factoren rondom het leren van moderne vreemde talen zijn besproken, waaronder:

- de taalachtergrond van de leerling;
- betekenisvol onderwijs;
- samenhang binnen een taalvak, binnen het hele leergebied en tussen leergebieden;
- de kern van het leergebied;
- de inzet van Content Language Integrated Learning (CLIL);
- de plaats van mondiale thema's in het vreemdetaalonderwijs;
- actief wereldburgerschap en talen;
- het ERK als houvast;
- vrijheid/eigenaarschap van leerlingen en scholen.

Tijdens de drie dagen heeft het team in steeds wisselende samenstellingen gewerkt. Zo hebben we ons in de discussiegroepen steeds ingedeeld op basis van onderwijssector, taalvak of gemengd. Dit heeft het uitwisselen, ordenen en afstemmen van onze bevindingen positief beïnvloed.

Analyses van literatuur en discussiepunten werden telkens samengevat op posters en vanuit andere perspectieven verder uitgewerkt in opnieuw samengestelde groepen. Deze werkwijze heeft de uitwisseling verrijkt en ruimte geboden voor verdieping. Dit heeft tijdswinst opgeleverd en de effectiviteit versterkt.

Aan het eind van de ontwikkelsessie zijn wij gekomen tot een voorlopige visie op ons leergebied. Deze is geenszins volledig en heeft dan ook een brede raadpleging. Wij hebben consultatievragen opgesteld die aan de verschillende belanghebbenden zullen worden voorgelegd, met als doel een visie te vormen die recht doet aan de wensen en behoeften van zowel leerlingen, docenten, ouders en andere betrokken partijen. De input die hieruit voortkomt zal de basis vormen voor de tweede ontwikkelsessie.

CONSULTATIEVRAGEN

De ontwikkelteams hebben een aantal algemene vragen opgesteld en een aantal vragen aan specifieke doelgroepen. De ontwikkelteams zullen de feedback gebruiken om hun conceptvisies waar mogelijk aan te scherpen. Op de website www.curriculum.nu kunt u direct reageren op de algemene vragen of u kunt een feedbackformulier downloaden met alle vragen. Uw feedback is zeer gewenst!

Algemene vragen

1. Deze landelijke visie op het leergebied Engels en moderne vreemde talen dient als uitgangspunt voor het vormgeven aan een nieuw curriculum. Welke onderdelen vindt u sterk? Welke onderdelen vindt u juist onderbelicht? Licht uw antwoord toe.
2. Op welke manier doet deze visie recht aan de ontwikkeling, kansen en behoeften van iedere leerling?
3. In welke mate doet deze visie voldoende recht aan de recente vakinhoudelijke en wetenschappelijke inzichten? Licht uw antwoord toe.
4. In de visie worden drie vakinhouden gegeven; taal als communicatiemiddel, taal als sociaal en cultureel fenomeen en taal als systeem. In hoeverre is deze indeling functioneel en dekt deze indeling de inhoudelijke lading?
5. Zijn er begrippen in onze concept-visie die nadere toelichting behoeven?

Vragen aan leerlingen

6. Vind je Engels belangrijk? Waarom wel of waarom niet?
7. Is het leren van een vreemde taal in het algemeen belangrijk voor jou? Leg uit waarom je dat vindt.
8. Wat vind jij op school belangrijk om te leren bij Engels en/of een andere moderne vreemde taal? Wat zou jij anders willen? Leg ook uit waarom je dat vindt.
9. In hoeverre is het leren van Engels of de keuze voor het leren van een andere taal belangrijk voor jouw vervolgopleiding? Leg ook uit waarom je dat vindt.

Vragen aan ouders

10. Kunt u zich vinden in het belang dat aan Engels en aan vreemde talen wordt gegeven in de visie? Licht uw antwoord toe.
11. Wat vindt u belangrijk voor uw kind om te leren bij Engels en/of een andere moderne vreemde taal? Wat zou u anders willen? Leg ook uit waarom u dat vindt.
12. In hoeverre is het leren van Engels of de keuze voor het leren van een andere taal belangrijk voor de vervolgopleiding voor uw kind?

Vraag aan leraren

13. In hoeverre is de beschreven visie haalbaar voor de leerlingpopulatie op uw school? Licht uw antwoord toe.

Vraag aan het vervolgonderwijs (mbo, hbo, wo)

14. In hoeverre bereidt de inhoud die in deze visie op het leergebied Engels/moderne vreemde talen beschreven wordt, voldoende voor op het vervolgonderwijs? Licht uw antwoord toe.

BIJLAGE: WERKOPDRACHT

Onderstaand is de samenvatting van de werkopdracht opgenomen. Met deze opdracht is ontwikkelteam Engels/ moderne vreemde talen aan de slag gegaan om een (concept)visie op het leergebied op te stellen.

Waar ga je aan werken?

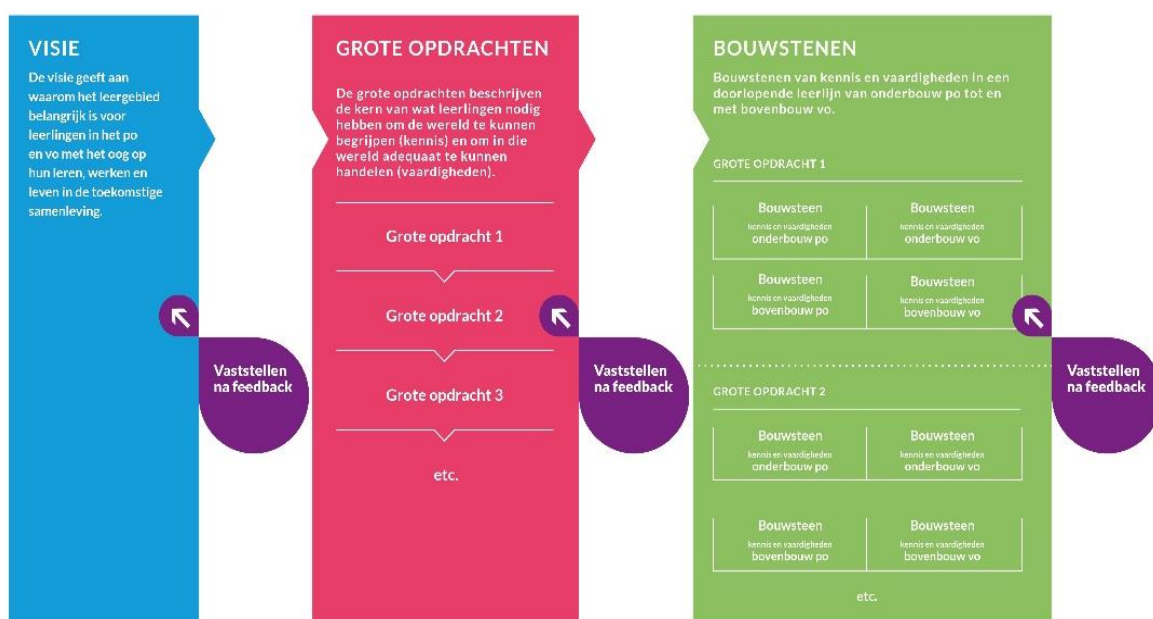
De opdracht aan het ontwikkelteam in het kort

Als lid van het ontwikkelteam Engels/moderne vreemde talen ga je de komende periode aan de slag met de vraag wat leerlingen nodig hebben om uit te groeien tot volwassenen die hun steentje bijdragen aan de samenleving, economisch zelfredzaam zijn en met zelfvertrouwen in het leven staan. In het kader van *Curriculum.nu* werk je met je team aan de herziening van het curriculum voor het primair, voortgezet en speciaal onderwijs. Samen met de andere acht ontwikkelteams ontwikkelen jullie een basis voor herziening van de huidige kerndoelen en eindtermen.

In vier ontwikkelsessies bespreken jullie als team wat leerlingen nodig hebben en werken daarbij van abstract naar concreet. Jullie formuleren eerst een visie op het leergebied. Deze visie beschrijft hoe het leergebied Engels/moderne vreemde talen bijdraagt aan wat leerlingen nodig hebben voor hun leren, werken en leven in de toekomstige samenleving.

Op basis van de visie bepalen jullie vervolgens wat tot de kern van het leergebied behoort. Dit beschrijven jullie in de vorm van grote opdrachten. Dat zijn de belangrijkste inzichten van en over het leergebied die leerlingen tot betekenisvol leren uitdagen. De grote opdrachten beschrijven de kern van wat leerlingen aan Engels/ moderne vreemde talen nodig hebben om de wereld te kunnen begrijpen en om in die wereld adequaat te kunnen handelen.

Deze grote opdrachten werken jullie in de volgende ontwikkelsessies verder uit in bouwstenen van concrete kennis en vaardigheden. In deze bouwstenen beschrijven jullie wat leerlingen in po-onderbouw, po-bovenbouw, vo-onderbouw, en vo-bovenbouw nodig hebben om met de grote opdrachten aan de slag te gaan.

Aan de hand van prikkelende vragen en input van verschillende stakeholders gaan jullie in de ontwikkelsessies aan de slag en maken jullie eigen keuzes. Voor het maken van deze keuzes krijgen jullie een aantal aandachtspunten mee vanuit de doelen van *Curriculum.nu*. Dit betekent dat jullie streven naar opbrengsten die:

- betekenisvol zijn voor leerlingen en hun leren, leven en werken in de toekomstige samenleving;
- een goede balans kennen tussen kennisontwikkeling, maatschappelijke vorming en persoonlijke ontwikkeling;
- tot de kern beperkt zijn en duidelijk maken vanuit welke afwegingen jullie hebben bepaald wat wel en wat niet tot de kern behoort;
- uitgewerkt zijn in een heldere doorlopende lijn van po naar vo en in aansluiting op de voorschoolse periode en het mbo, hoger onderwijs en universiteiten;
- samenhang tussen inhouden in jullie leergebied laten zien evenals samenhang met andere leergebieden;
- herkenbaar zijn voor de schoolpraktijk;
- naast vaardigheden die specifiek zijn voor jullie leergebied ook uit brede vaardigheden bestaan, namelijk manieren van denken en doen, manieren van omgaan met anderen, manieren van omgaan met jezelf.

Daarnaast zijn er enkele aandachtspunten die vanuit de politiek zijn meegegeven aan *Curriculum.nu*. Voor het ontwikkelteam Engels/moderne vreemde talen betekent dit dat jullie streven naar opbrengsten die:

- een basis bieden voor duidelijke kerndoelen en eindtermen;
- beperkt zijn tot het kennen en kunnen van leerlingen;
- aandacht besteden aan praktische vaardigheden.

Jullie sluiten een ontwikkelsessie steeds af met een tussenproduct en vragen om voor te leggen aan de ontwikkelscholen en andere betrokkenen zoals het vervolgonderwijs, maatschappelijke organisaties, en het bedrijfsleven. Op basis van de feedback die jullie krijgen, stel je het tussenproduct in de volgende ontwikkelsessie bij en gebruikt die dan als basis voor een volgend tussenproduct.